

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 20.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

КНЕГИЊИЦА МАЛЕНА.

У држави Холандији, а у замку Исланду, збивају се чудне ствари.

На догледу мора, на једној чуки, обривена мрежастим каналима куња олунина, чији су зидови маховином обрасли — забијено лице, да се не би виделе боре и рупчаге од времена, стида и грозоте. Генерације су слагале и гомилале своја сумњива дела међ ове видине. Власници и становници овога двора живели су у гледом на море, њихова господара. Бујни, јаросни, дивљи, необуздани и бессвесни распињали су се под крвним ударима и неукротљивим темпераментима, које је море створило по обрасцу и подобијују свом. Поморци су увек најхладнокрвнији и најбешњи људи. Никакве препреке не виде они своме нагону. У временима кад су индивидуалитети тако чести били, и кад људи нису примећавали спону, која их везује, нити су знали језика, којим би се објаснили, никог није разумевао. У замку је читав град: ратници, аргатавици, свештеници и т. д., али сви они међ собом мање опште, но данас какав човек са својим псом. Душе блуде усамљене и од усамљености греза их хвата. Тек тада види човек да је прamenмагле, коју ветар по поднебију разбија без осећаја. И онда човек стане гледати у сваком шушњу, у свакој визији, у сваком покрету претечу смрти.

Стари Јалмар, господар замка, рођен је грешан. Његова плећа пратискују хиљаду прастарих грехова и он повучен њима, том неодољивом силом атавизма, клизи кроз бурни живот у вечној грозници и страви. Он осећа да је „нешто труло

у држави Данској“, види чак, као што његов син вели: „Пламен трулеки;“ чује, као што Иго каже, „да се у овом замку куца на свима вратима“, ал' је немоћан да сквати, а преслаб да измени. Шта је он, трошан пухор, под ветром судбине! Док му крв бујна и сладострасна струји кроз жиле, док га страст шиба, дотле он јури из теревенке у теревенку, успева да заврти оно мало мозга а и не примећава, да јури по стрмени, куда га води рука фаталности. Прост народ, који тихо проводи свој живот измеђ ова два оркана — мора и господара, — види разна знамења, која наговештавају ужасну пропаст краља Јалмара и његова дома. Пук примитиван и са земљом дављен, способан само за сензације а не за рефлексије, једноставан и потпун наставак својих предака, изгледа као каква целина, која апсорбује појединце, као једна душа, која се не разуме и која стоји више у додиру са оним што је „с више“, но са оним, што га окружава. И отуда поданици краља Јалмара држћу за свога господара.

Краљ Јалмар хоће да ожени свога јединца и запроси му Малену, јединицу краља Марцела. На дан веридбе у двору тајстовом изроди се између краљева кавга, која расквари свадбу а направи рат. Ко не зна какви су средњовековни ратови! Јалмар је победилац и половина Холандије је опустила ferro, ignique! Краљ Марцело изгуби живот, заборавив кћер Малену у тамници, где ју је бацио, јер она и поред груде увреде нанесене њеном опу, воли младог Јалмара. Она воли младаћа, и ту је сва тежина драми.

Малена види први пут на веридби Јалмару сина, види га свега неколико тренутака, изменја неколико речи с њиме, и она га воли! Та љубав нема ничег сличног са овом грађанском или оном романтичном љубављу. Љубав, коју нам је цивилизација донела, то је љубав фриволна, љубав телесна, љубав судбине. То је она љубав, о којој и наша народна песма говори: „Милица је Лази суђеница“. Малена је готово рођена с њом, и одмах у почетку драме види се, да је узета њом. Ништа више у њој нема осим те љубави, и

с тога она изгледа онако безазлена, кло мало луда. То долази отуда, што она има само једну генералну мисао, која управља свима радњама и свима појмовима. Она има једну лођику, која је нама страна и необјашњива, која је код ње сасвим природна. Та тежња и предестинација код Малене учини, да се она спасе из тамнице и као вођена неком звездом, она налази свога Јалмара.

Малена наилази на Јалмарев двор у преврату.

(Свршиће се).

ЖИСТИКИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Баволове стене), зове се шаљива игра у 4 чина, што је у четвртак, дне 14. новембра у нашем позоришту приказана. Писац јој је познати немачки књижевник Оскар Блументал.

Ја сам стекао уверење, да на нашој позорници боље успевају шаљиви, него озбиљни комади. Да је тому тако, имаде више разлога, а поглавити ће бити тај, да у нашој позоришној дружини има више талената за комичну, него за драмску струку. Осим тога хоће се за драму јаче илузије, сјајне сценерије, хоће се и одушевљење публике; без тога изгледа и најбоља драма као човек обучен у свилено подерано и златним крпама покрпљено одело. Нарочито зло пролазе код нас драме у стиховима, које човек само онда радо слуша, кад је декламација добра, а изговор јасан, тако, да се баш свака реч добро нагласи и изговори. Треба да глумац буде потпуно господар свому гласу, да и онда задржи јасноћу изговора, када наступе патетичне сцене. Друкчије је то код шаљивих комада, где нема патоса, где треба само добро научити улогу, имати мало обзира према публици, пак публика може без напрезања сваку реччу разумети. Наша управа добро чини, што нам даје више веселе, него жалосне комаде: та туге и невоље виђамо и у обичном животу на претек, па управо желимо, да се барем у позоришту разонодимо.

Посве је добар избор Блументаловог комада: „Баволове стене“. Истина нема ти ту оне француске духовитости, где је мало не свака реч пунша шале; овде лежи комичност више у поједијим ситуацијама, у комичном сутицају и заплету различних вешто изведенih ситуација, а заплет је

управо лепо и потпуно изведен. Оно је, истина, да овај комад не постизава ону своју вишу етичку сврху: „ridendo castigare mores“; не решава се ту никакав социјални знаменити проблем, али слике из обичнога филистарскога живота са свим су лепо изабране, поразређане; изненадења нису потресна и ванредна, али је њихов мирни ефекат посве пристојан. Карактери су доследно пртани, а најбоље онај Адалберта Хајцелмана и Тодора, па онда онај псеудо-генерала Квилинца. Врло је комичан архивар Тимп и слуга Јован. Исто тако су и женске улоге добро замишљене и изведене.

Само приказивање било је овај пут без приговора. Г. глумци и глумице као да су се натицали, ко ће кога наткрилiti. Најбољи су дакако били: г. Добриновић и г. Миљковић. И један и други погодили су и маску и проучили сваки крет и израз лица. Још као да гледам ону изврсно погођену гримасу, када Хајцелман разкринава псеудо-генерала Квилинца. Па онда оно набурено лице Квилинчево, кад је изашао из собе за инхалацију. Исто тако је био добар: г. Спасић. Вешто је имитовао хипохондра. Част и г. Марковићу. Његов Тодор био је занимљив. И сценерија је била овај пут за наше прилике посве добра. Нарочито је добро изведен одлазак и долазак влакова, и намештај купалишнога парка.

Кућа је била прилично пуна, и публика мирнија него обично.

Хвала позоришној управи на избору комада, а честитој позоришној дружини на вештом приказивању. Само увек тако, пак ће и публика учinitи своје марљивим посећивањем позоришта, а то и јест главно.

J. Хр.

(Недељни ред позоришних представа):

У уторак 19. новембра: „Федора“. Драма у 4 чина, написао В. Сарду, превео Ј. Мишкатовић.

У четвртак 21. новембра: „Распинућа“. Чаробна позоришна игра у 5 чинова, с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић, музика од Крајцера.

У суботу 23. новембра први пут: „Ева“. Позоришна игра у 5 чинова, од Рихарда Фоса, превео Славко Св. Милетић.

У недељу 24. новембра: „Милош Обилић“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића.

ПОЗОРИШТЕ.

(Драматичари и управитељ). Орелијан Шол прича ову успомену из позоришта: Два човека, два великане, у различитим областима уметности, имали су са свим противну тактику. То су били Виктор Иго и Александар Дима. Ево те разлике. Дима пише управитељу сен-мартенског позоришта: „Драги пријатељу! Донећу вам у понедеоник комад у пет чинова. За тај ми комад требају: г-ђица Жоржова, г-ђа Дорвалова, Бокаж, Локроа, Превост и пет нових декорација“. Управитељ се уплашено тржи кад прочита то писмо и одговори, да за сад не може примити тај комад, док не дођу боља времена. — На неколико дана затим дође Виктор Иго, па извади рукопис из ћепа. „Хоће ли вам бити довољни глумци, које већ имам“? — пита га управитељ уплашено. — „Добар ансамбл, то је све што желим“ — „А декорације“? — „Наћи ћемо их већ у магазину, па ћемо се испомоћи“. — За тим седну да читају комад. Кад се већ поделе и улоге, Виктор Иго повише: „Боже мој, како би у овој улози Бокаж био славан! — „То је истина!“ — промрмља управитељ забринуто, и већ сутра дан јавља В. Игу: „Ангажовао сам Бокажа.“ — „Боже мој, шта сте учинили, та он ће бацати уз сенак и упропастити све друге.“ — „И то је истина“, — одговори управитељ и кад виде да нема куд, он оде и ангажова и г-ђицу Жоржову и г-ђу Дорвалову, Локроа и Превоста. После шесте или седме пробе Виктор Иго опет му се обраћа: „Драги мој, пошто сте ми већ учили толике жртве, учините још и ово. Замислите, како ће бедно изгледати ови велики глумци и глумице поред избледелих и већ познатих декорација!“ — „До врага, али то ће ме далеко одвести! Ја вас уверавам да више ништа не могу жртвовати!“ — „Лепо, онда ја узимам комад натраг!“ — „Зар пошто сам ангажовао десет најбољих глумаца?“ — „То све до вас стоји!“ — И управитељ још истога дана поручи и нове декорације. После десетак дана В. Иго предложи управитељу, да се и ложе морају тапе-

товати да одговарају времену и — јадан управитељ сад сагне главу и слуша све и испуњава све.

(Јапанско позориште.) Јапанци су међу свим азијским народима најобразованiji и веома фини укуса. Они имају просвету, штампу, радиност, индустрију и трговину, уставност, па и уметност по јевропскоме обрасцу. Позориште пак особито негују. Већ њихове позоришне зграде имају ванредно пријатан утисак по стилу грађевинскоме. С поља су веома украшене и одликују се лакоћом и елегантцијом; изнутра влада непојмљива чистота, а то се даје већ и тиме протумачити, што Јапанац никад не ће ни у једну зграду (јавну или приватну) ући у обуки својој (врста сандала од дрвета, рогоза или сламе), него их скида пред уласком и улази у чарапама. Најславнији глумац у вароши Токио је Кикукого Оноје. До сада није било на позорници никада женска особља, јер су мушкарци изводили и женске улоге. Али сада је то престало, те и женскиње ступају на позорницу, као и у нас. Мушки тако умеју вешто да подражавају женскињу у говору, покрету и грациозном држању, да нико не може познати у томе глумца мушкарца. Обично се за време целе сезоне даје све један те један исти комад — сваког вечера, или боље рећи сваког дана узастопа, и то увек пред пуном кућом. Јапански глумац зна увек своје улоге до најчешћих ситница на памет, те тако нема шаптача. А то много значи, особито тамо, где неки комад траје од полне па до поноћи. Њихове су позорнице при том још тако удешене, да се окрећу око себе (као коло), те публика, седећи у наоколу са свију страна гледа поједине сцене; за то њихове иначе дугачке представе и могу да се за сразмерно време што пре срште. — Глумца Оноја хвале особито и између осталога износе једну сцену, где он као сиромашак радник у бенду хоће сикиром да умлати своје детенце; дете пада на колена, моли и преклиње оца да се смилује, а оцу се надимају груди, севају очи, наступа дрхавица, укоченост, рука са секиром клоне — знак унутрашње борбе и победе љубави родитељска срда над дететом. Ко је год видео ту сцену, свако вели, да је Оноје у томе уметник над свима уметницима. — Сваки се комад врло пажљиво проучи и изводи тако верно и природно, да не знаш, је ли то јава или представа. Туче на улици, опсада града, хватање разбојника, свађа, сватови, весеље, игра и т. д. то је све ново; истинито и природно. Ту видиш почетак свађи, хватање у коштац, стицање света, шуму, бегство, и последице све лепо од почетка до срштетка, и изгледа ти, као да то све брзо једно за другим иде, а оно је у ствари отуда, што се позорници полако окреће и видиш редом разне сцене.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

11. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 17. НОВЕМБРА 1891.

ПРВИ ПУТ:

ВРАЧАРА.

Слика из српског живота, у 3 чина, с певањем, написао Веља М. Миљковић.

Музика од М. Пихерта. — Редитељ: Миљковић.

ОСОБЕ:

Милан Петковић, старац, богаташ	Лука Ћ
Јевђа, жена му	Ј. Добриновићка
Пејка } унуке	С. Миљковићка
Златка }	С. Бакаловићка
Баба Анђа	Д. Ружићка
Раде }	Спасић
Пера } момци у селу	Рајковић
Јоца }	Стевановић
Света }	Добриновић
Поп Добрић	Васиљевић
Митра }	Т. Лукићка
Јагода } девојке у селу	Т. Ловренчићева
Здравка }	Д. Васиљевићка
Вида }	М. Марковићка
Миље Деспинић, Бошњак	Миљковић
Лазар	Марковић
Паја, слуга код Милана	Бакаловић

Сељаци и сељанке. — Догађа се у селу крај Саве.

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде:
 1. „Српска зора.“ Корачница, од Андрејевића. — 2. „Смеса словенских песама,“
 од Стехла. — 3. „Пркос,“ од Стакковића.

У уторак 19. новембра: „Федора“. Драма у 4 чина, написао В. Сарду,
 превео Ј. Машкатовић.

Ко од наших поштованих претплатника жељи своја места и за ову представу задржати,
 нека се изволи тога ради пријавити у писарници позоришној најдуже до 11 сак. пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.